

SVIJET BEZ PREDMETA

GORDANA BENIĆ

SADRŽAJ

ILUZIONISTI	2
Kartografske zamke (<i>Rubovi novih kontinenata</i>)	3
Ljubitelji prirode (<i>Načinili kuću bez vrata i prozora</i>)	4
Zlatno brdo (<i>Duša puhača stakla</i>)	5
Rapport 22 (<i>Prošao sam oceane, ne upitah: tko sam?</i>)	6
Iluzionisti (<i>Lucij, Pilar, Leon i Justin razmjenjuju poruke predmeta</i>)	7
Svijet od papira (<i>U kasno ljeto, kad proljeću kometi</i>)	8
Alvin, Amorf, Golem i Alvaro (<i>Je li to početak budućnosti?</i>)	9
Mračni kontinent (<i>U najdubljim pregradama duša</i>)	10
Put u Ardon (<i>Tamo gdje se vratio, caruje bolest mjesta</i>)	11
Ilaria iluminista (<i>Gdje i prašina opire se zemlji</i>)	12
Fresko modeli (<i>Lijeno odlaže knjigu i zabavlja se tragovima</i>)	13
Opčinjeni Mjesecom	

<i>(Kio, majstor prerusavanja)</i>	14
MNOGOLIKI	15
Pitam: kakav je to maskenbal; otkuda ljudi naviru i kamo nestaju	16
NEVIDLJIVCI	21
Novi Argonauti <i>(Tko može vladati svijetom)</i>	22
Genius loci <i>(U lapidariju)</i>	23
Opisi <i>(Aqua Antiqua)</i>	24
Magistrale <i>(Jantarna pustoš)</i>	25
Nevidljivci <i>(Umanjena povijest)</i>	26
Fatamorgana <i>(Praznik nebeskoga cvijeća)</i>	27
Nebeski meridijan <i>(Arheologija svemira)</i>	28
Puk je slušao vidovnjake <i>(Gradio se Titusov slavluk)</i>	29
Žig Piranusa <i>(Zapis o tajni)</i>	30
Nijemost	

(<i>Nedovršeno kopno</i>)	31
Nestvarno (<i>Tragovi boja</i>)	32
Čovjek pauk (<i>Na vrhu svijeta</i>)	33
Kruženje (<i>Prema čistim visinama</i>)	34
Praluke Sredozemlja (<i>Zemljovid i još nemaju imena</i>)	35
Kartiranje podmorja (<i>Dragulji iz tajnih odaja</i>)	36
S druge strane zida (<i>U palači cara Dioklecijana</i>)	37
Magleni anđeli (<i>Kao u filmovima art noir</i>)	38
Zeleno (<i>U tamnoj sjeni bršljana</i>)	39
Tajanstvena svjetla (<i>Putovali su modrom cestom</i>)	40
Kameleoni (<i>Tužnih li sudbina...</i>)	41
Novi svijet (<i>Saga o povratku</i>)	42
Priča o Nebu (<i>Biblijska i tužna</i>)	43
Nigdje	

<i>(Kroz svemirske zidove)</i>	44
Napukli krajolici <i>(Putovanja, kao na početku)</i>	45
U vašem svijetu <i>(Perpetuum mobile)</i>	46
ZBRAJANJE ZABORAVA	47
Tama je puna glasova; u dubini mraka rađa se bogati novi svijet	48
ZVJEZDOČITAČI	50
Ne razgrći kamenje: možda ti se ono što je ispod njega neće svidjeti	51
ANĐEO ZA MOJIM STOLOM	55
Jesi li znao kako je duša prazan dom, moj anđele	56
O autorici	61
Impresum	62

Split; work in progress 1991. / 2006.

hommage Silviji, mojoj sestri

ILUZIONISTI

---

*Kada se prostranstvo zamrsilo u govor izmislili
nove riječi; tako su lijepe, tako brze; zovite me
slobodnim čovjekom...*

KARTOGRAFSKE ZAMKE

(Rubovi novih kontinenata)

U kolovozu Fabijan je prorekao kako će zeleni krug svjetleće komete Klio Stiron postati velik kao Mjesec, a potom izgledati kao novčić utisnut u oblake

Kazao je: bezimena plijesan već potapa otoke, ljudi sve manji i manji, dok silna plima uzdiže rubove novih kontinenata

Grad Spalatro crni se na rubu zaljeva. Iz mračna pristaništa isparavaju opori mirisi sumpora i razmočenih trupaca

Rastvaraju se pukotine u crnini i mulju pod dokovima. Na vlažnim konopima ljepljive sjene i guste kaplje soli

Znakovi pustoši potajice nagrizaju temelje grada; sivi pijesak zasuo ulice i hramove, prekrrio prozore i zidine, uvukao se u biljke, tamom prekrrio kamen

Slušam, slušaj; davno potopljeni glasovi žamore nad lagunom; zatajena kopna i nasukani brodovi iznova se otiskuju nad zemljovidima. Usred neba pričinja se more

Odnekud razgovijetni šapat: Svijet duša napučen je kartografskim zamkama. Znam, zna; Neka mu bude; Umorio se plivajući: Ha! Ha! Upha!

LJUBITELJI PRIRODE

(Načinili kuću bez vrata i prozora)

Kiša sipi po limenom krovu vrtne sjenice. Vлага izbljeđuje boju na rukavima, zavukla se u šavove kaputa. Tkanina upila slador jabuka, a grudice zemlje u džepovima mrve se poput šećera

Pred vrtnim vratima zastao Thomas, najveći čovjek kojeg sam ikad vidjela. Progovori Engvirion mješavinom: japanskog, španjolskog, engleskog i još ponekog jezika
Kaže: i on je ljubitelj prirode; može čak pomicati udaljene predmete, približiti što god zaželi
Uđite, uđite; zovem se Agata: Jeste li i vi negromant?
U New Amsterdamu, od drvenih dasaka, bez čavala i ljepila sagradili katedralu, načinili kuću bez vrata i prozora; Majstor se zvao Thomas

ZLATNO BRDO

(Duša puhača stakla)

Mjesecima se nije govorilo ni o čemu drugom nego samo o Marcellu Juanu Brittu, puhaču stakla koji je otišao na Zlatno brdo

Kada se duša puhača stakla udaljila od tijela, prikrivena u lišću postala je prozirna; Juan Britto osjeti se kao čarobnjak u gnijezdu prapočela

Zausti: moja duša zlatna je riba. Pozobat će vrući dah gejjira, iskušati se u zvuku razbijena stakla. Prebivat u teškom mirisu nerazrezanih knjiga, i sjetnom dahu prošlosti

U gradu pod brijegom ulice obilježene imenima školjki: Thais, Purpura, Oliva, Aplysia, Siphon, Ensis. U naplavinama tragovi slanog mulja, perje galeba pod zidinama

Između tmastih čempresa, koji svetački nadvisuju zemljovid grada, duša puhača stakla lebdi kao utvara.

Bijah Arhandeo: Kako je zabavno nestati u gomili nezamjetan, posve nevidljiv uz rubove sjena

Puhač stakla Marcello Juan otišao je na Zlatno brdo, njegov čudotvorni naum već se pamti kao napitnica iz tugaljivih opera. Od njega ni glasa

RAPPORT 22

(Prošao sam oceane, ne upitah: tko sam?)

Oblici slova iz zapisa Johanna Kohla otkrivaju kako je polovinom 19. stoljeća u hrvatske krajeve stigao iz Njemačke

U rapportu 22 piše: Zagledani u otajni šum valova, i potopljeni arhipelag, veslamo oprezno. Brod lagano plovi prema posljednjim kućama rta Gospe od Anđela, već se naziru mlinice i valjaonice sukna

Još je zapisao: Nisu to divlja mora, više nalikuju kakvu vezu s potamnjele tkanine, dok lagano rube pustoš pred zamućenim vedutama urušenih gradova

Vide se zidine, tornjevi i palače; pod sjenom suncobrana lijepa je gostioničarka poput Kirke; iz azura njene haljine otiskuje se miris citrona i limuna

Možda je i varka osjêtila, nadopisa Johann Kohl u *rapportu 22*: Prošao sam oceane, a zapravo ne upitah: tko sam?

Mili bože, događaju se čuda. Poneki moreplovac nestane i ne pojavi se nikad više

ILUZIONISTI

(Lucij, Pilar, Leon i Justin razmjenjuju poruke predmeta)

Dok korača sivim pijeskom, još vrućim od sunca, Lucij zamišlja bespuće; napukle od posolice barke, i stube uz more što hlape sa svjetlom

Kakvi su zapravo oblici i kakve su poruke predmeta? Dodirne li osvijetljenu stranu zida, i njegova ruka također je taknuta

Ponekad zove se Pilar; mijenja ime, zadobiva netjelesni oblik. Gleda kako se sporo uzdiže trg, noćne boje prijanjaju na sjene kapitela i zabata

Mogao je također vidjeti kako u dubini svetišta mjesečina iluzijom prožima stvarnost
Razdvaja rezbareno drvo i potamnjele tkanine; s kamenih tijela svetaca otkidaju se plaštev
poput čudotvornih zraka

Činilo se, Leon može zatvorenih očiju letjeti kroz oblake. Iza svemirske prašine u talozima svjetla odjekuju sirene fantomskih brodova, i dokovi sporo plutaju prelive
modrilom

Kad izroni zakriveni planet Venera, sve zemaljske duše rasplinu se u kraterima dubokih dolina

Osluškuje muklu škripu paluba i kormila; dabati, di di, šamo, šaše, še, še, dabati, di; prekriveni mrakom, gustim kao lava ugasla vulkana, jedra i jarboli iščezavaju bez zvuka

Justin na karipskom otoku Curacao prepozna ono što se činilo novom stranom svijeta

Na trenutak ugledao je Mona Lisu; u grimiznoj haljini stajala je nasred pusta klanca, njezin osmijeh veo je izvezen ružama

Lucij, Pilar, Leon i Justin glasno izvikuju brojeve: tijekom 1992. čak 101 magičar stvorio je 343 iluzije

Zaboravljeni, oku nevidljivi, promiču među zvijezdama

SVIJET OD PAPIRA

(U kasno ljeto, kad proljeću kometi)

Valvasor, strastveni putnik i staretinar, sakuplja sve što je otisnuto tiskarskom prešom:
grafičke listove, šarene zemljovide, rukom ispisane svitke

Svete sličice i prostrane mape s ucrtanim putovanjima prvih istraživača; zavjetne poruke
mornara čija sjećanja rube brodolome, i otkrića novih kontinenata

Poput Gutenberga, ili Da Vincija, konstruira tiskarski stroj; sastavlja ga od dijelova naprava
za bojanje igračih karata, tiještenje vina i kovanje srebrnog novca

Premda nije bilo trgovca koji bi razumio takvu opčinjenost svijetom od papira, Valvasor rado
obilazi napuštena ljetovališta. Običava pohoditi i mračne prodavaonice firme Adams; to ga
čini sretnim

Otkada je zvuk dalekih mora postao njegovo prostranstvo, u sjeni pinija i modrih čempresa
otkrio je snagu sredozemnih gradova

Pred izlozima sa zemljopisnim kartama sjene mu ljudskim glasom šapuću: Valvasor,
Valvasor!

U ovom trenutku lađari brode kroz maglu nad Canalom Grande... Dobra im sreća!

U kasno ljeto, kad proljeću kometi, s prozorskog stakla Valvasor sakuplja suze svetoga
Lovre; kuća se tad ispuni čežnjom

ALVIN, AMORF, GOLEM I ALVARO

(Je li to početak budućnosti?)

Alvin je iz oblaka sumpornih para potonuo u dubinu; gdje sjene rastu iz šupljina nalikuju riboptici *ichthyorni*. U tami nečega što se još ne razaznaje minerali svijetle u maglenim kuglama; najstariji fosili ptica moa plutaju između grebena pliocenskih oceana

Amorf iz mora izlazi; smanjen, sitan poput zrna, potapa se u tmici. Kakva tlapnja: ovdje je trebala niknuti trava, preletjeti ptica ili se učvrstiti kamen

Gle, toliko o prividima nije znao Aristotel, niti Platon; a ni oni prije njih; u težnji da otkriju elemente zraka, vode, vatre i zemlje

Je li to početak budućnosti? Golem izranja kao divovska skulptura. Oživjeli demon sačinjen je iz mulja i gline; slijede ga plesači, djeca i novi magi; svi premazani blatom

Sjedneš li u podnožje bezlisna stabla, vidiš samo nekoliko rupa na kori, potajni nacrt ukletoga zamka. U nutrini gomila se modro lišće, odjekuju šumovi diluvijjskih kiša

Alvaro zaboravlja vlastito ime, i kako se oglašavaju životni oblici: hej, nemoj otići!

To je dobra vijest. Nikada nisi bio drugdje doli na Zemlji, niti možeš postati nešto drugo; dakle, došao si zaboraviti!

MRAČNI KONTINENT

(U najdubljim pregradama duša)

Na Kraju svijeta, gdje konačni su rtovi od skrutnute lave podmorskih vulkana, reptili podižu davno potonuli kontinent, novo sunce Lemurije

Priča se: u carstvu potopljenih gmazova polarni Zefir raspiruje pijeskom zakrite duše mornara, razgrće nagorjele olupine brodova

Bratići Carlos i Eduardo djeca su Magellanosa: Kud god krenu za njima pluta mračni kontinent

Nalik smrvljenom staklu premješta se uzduž meridijana i paralela; gomila tminu u pregradama duša

Bratići, Carlos i Eduardo, s Južnoga pola nose zrcala za koja se kaže da su crkvena, katedralna

I veliki kristalni luster na rasklapanje, rađen u Punta Arenasu, na krajnjem zemaljskom jugu

Gdje silni vjetar, i neprobojni valovi, prebivaju u tamnom krilu svemira; bratići Carlos i

Eduardo rano se odvojili od biljaka, životinja i kukaca

Pričaju o polarnim noćima kad žene Magellanosa nalikuju vilama; prozračne poput uspomena, satkane su od niti mjesečine

PUT U ARDON

(Tamo gdje se vratio, caruje bolest mjesta)

O putopiscu G. de Lovicu zna se vrlo malo. U potrazi za Ardonom iscrtao je na tisuće bilješki i šara po rubovima papira. Nepouzdana zapisi govore o sedam ispunjenih svitaka
Iz srednjeg je staleža, i gaji ljubav prema kićenim prizorima. U kući je bilo dosta srebrnog i pozlatom ukrašenog pribora, ali ne vilica i porculana; samo noževi, žlice, te nešto kositra i majolike

Sjetio se i nekih slika na platnu; mnoštva grafika nazvanih imenom grada Augsburga
Večer je tamna, poput tekućine nazvane *brown ale*, bešumno se prelijeva preko ruba stola.
U njoj na stotine sretnih ljudi!

U svečanoj togi tragetkinja Amos korača u tišini; već stoljećima promiče kroz prostore nevidljivoga

I Beata Flor putuje kroz zvjezdane mape; vidiš je na oklopu divovske kornjače, zelene želve što je nanijelo neko davno, već isušeno more

O, G. de Lovic! Tamo gdje se vraćaš, caruje bolest mjesta!

Sa crkvenog tornja zvono sablasno odjekuje; mjedena ograda dijeli ugao ulice i zamračenu četvorinu trga gdje uvijek podjednako rominja kiša; glumica Maggie Smith sanja ruže jerihonske, otima ih nestalnosti

O, G. de Lovic, zar još nisi čuo: Ardon ne postoji! Tamo gdje se vraćaš, caruje bolest mjesta

ILARIA ILUMINISTA

(Gdje i prašina opire se zemlji)

Ilaria, poznat kao iluminator, od najranije mladosti oslikava listove papira čudesnim prizorima zemaljskoga sklada; sastavlja magične sprave, proučava različitost između istine i laži, stvaranja i opsjene

Ilaria, zvani Iluminista! Dođi na bedeme grada, gdje sjene iz dubine privlači otajna snaga svemira, a tišina je starija od čovječanstva

Ilaria, probuđen iz zaborava; postoji li razlika između dječjeg i kozmičkog crteža? Astronomi ne govore o toj čudnoj pojavi; kamen postaje lagan i otkida se s visokih pročelja, zvukovi se gomilaju po kutovima širokih i praznih dvorišta; a šumovi iz zakrivenih kuća nalikuju zujanju pustinjskih insekata

Ilaria! Pitaš se: je li to varka čula ili kozmička opsjena? Kakvim li je bićima napućeno to otajno mjesto gdje korak u živi pijesak ponire, a prašina se opire zemlji

FRESKO MODELI

(Lijeno odlaže knjigu i zabavlja se tragovima)

Studija Isabelle C. iz 1652. godine pokazuje neomeđenost povijesti: potamnjeni zid ljetnikovca odiše mirisom davno ocvalih cvjetova, kroz urušene prozore protječu nebeske krijesnice, neugasli meteori

Prema zapisima, godine 1673. pročelje ljetnikovca osvanulo u crnom; gostinjske sobe i manje dvorane već su bogato ukrašene bijelim i žutim girlandama, po svim unutarnjim zidovima obnovljene freske

Kroz prostrane, lukovima nadsvođene prozore, razabire se pitoreskni perivoj, travnjaci i nebo

Marija A. donijela servis za čokoladu i čaj, iznijela obilje filigrana iz doba rokokoa. Stanovala je u skromnoj gradskoj kući, ali je raskošni dvorac podsjeti na makabrične plesove pod đavolskim obrazilama

Uvela ih u modu Marija R., žena banskog namjesnika; kod nje se izvodila čak i pučka, njemačka komedija, nekakva seljačka svadba

Početkom travnja 1809. zatekli kćerku Lady C. u samotnoj kuli s pogledom na vrt.

Povjerljivo zbori: u istoj je sobi 180 godina ranije boravio je i Lord Byron; razgovarao o egzotici, viteškim turnirima i pjesništvu

OPČINJENI MJESECOM

(Kio, majstor prerusavanja)

Zaboravljena su naselja prvih geografa, isušene močvare oko grada, nasuto morsko dno. Živi pijesak širi se i guta kopna, tama potiskuje otoke i zvijezde; briše tragove zlodjela
Kamo su otplovili radosni glasovi; Aja i i i; miriše na mulj i sagnjile trave. Zadržiš li dah, čuješ kako se drobi čvrsta opna planeta; jedini poznati zvuk sličan je odjeku stolarskog alata
Kio, majstor prerusavanja, nakloni se i reče: Putnici, došao sam kroza san iskušati tajne i vještine. Pozvao sam Mjesec na utrku: nas je 1, nas je 3, nas je 1003
Konačno; presahnuli su vodoskoci, stabla i vidikovci svjetlucaju u mraku. Na trgovima veliki srebrni kukci kotrljaju oblake, u zdencu se ogledaju samo nujni kipovi i sjene
U vrijeme uštapa tjeskobni stvorovi rasplinu se nad ulicama; stopala im ne dodiruju zemlju. To su duhovi budućnosti: zaključí Kio, majstor prerusavanja. Iza mog lica počinje prostranstvo

MNOGOLIKI

---

*Ništa nije istinito na Zemlji ni na Nebu; otkad smo
stvoreni nebesnik hoda svodom i dahom mijene
pokreće planete...*

PITAM: KAKAV JE TO MASKENBAL; OTKUD LJUDI NAVIRU I KAMO NESTAJU

Adrijan:

Gospodar dobre riječi. Njegov otac vjeruje u tišinu

Marija:

Igra sreće

Lullubay:

Dijete, tvoje su oči prozori; vidim te iznutra

Lucij:

Na izvoru vremena; ne zna se hoće li srušiti svijet pod sobom

Anonim:

Nepoznati čovjek, izmislio je kruh i kotač

Ivan:

Blagoslovljeni slabi, njima će ostati Zemlja

Theo:

Blaga bijaše noć; predmeti se odijevaju u prašinu i zrnasti prah

Zora:

Sva su moja djeca blizanci, rođena u onih nekoliko minuta što dijele noć od dana

Anabell:

Samo malobrojni mornari rezbare u drvu; majka mora ljubi srebrnarski obrt

Anonim:

Nikad nisam vidio ružičasti pijesak i zelene konje

Thum:

Sparno je i vlažno; srce zemlje udara kroz tabane

Tamij:

Rori tajanska luka, Moš-grad trgovište na tajanskoj cesti, El Rai kralj tajanske zemlje. Svi na

putu zvijezda i brojeva

Moria:

Alkemičari još traže duše nepoznatih tvari, zvijezdočitači i opsjenari pričaju o snovima

Mhrem:

Zid (444 x 600 metara) od modrih je opeka. Vječno korito sjene staro koliko i kraljevstvo
Sunca

Tisma:

Zemlju su prenosili na Zapad; zastali na uzvisini, dozivali ga: Tisma! Tako usamljeno dijete;
u svom jadu i zbunjenosti, već zarana imao je vizije

Keith:

U hladnoj rijeci ja sam Keith, gotovo 40 godina mislim na lijepog muškarca kojeg jednom
vidjeh na obalama naroda Vran. Zvali ga Jutarnja zvijezda

Eki:

Kada je Otac oluje urezao nove putove, i kamenjem zasuo pustopoljine, dječaku su izbrisali
zloslutno ime Orthana. Otada se zvao Lord Eki, gradio kuće i ceste; od 1866. zemlju više nisu
prenosili na Zapad

Dem:

U zemlji sretnih pastira, na padinama otoka Kron, uzgajao masline Nakon deset godina
postao žuta trava; činilo se kako njegov duh lebdi nad poljima šafrana

Anonim:

Može li ponovno biti što je već bio? Ploviti oko svijeta, od Antwerpena do Valparaísa, s deset
članova posade dijeliti kruh i vino; ljubiti *kraljicu peyotla* pored rijeke Rio Grande, nadomak
pustinji

Lara:

Bila sam mlada, i ništa mi nije bilo galantnije nego da me spasi pristao muškarac. Mnogo
godina kasnije vidjeh sina na pustoj granici, u zarušenu bedemu; snomorici

Frost:

Utvrdre uz putove pokrajine Bonman zatvorene su; na padinama brda ostale crne brazde i
zgusnuti prah srušenih zidina

Ulyssis:

Moraju postati građani odgovorni zakonu; iz luka protjerati useljenike iz Grčke, Španjolske, Francuske, Italije, i s obala Ilirije

Phille:

Možeš ih prepoznati po išaranim licima i stopalima, egzotičnim maramama od svile. U tunelima grade hramove, čuvaju spise na moćnom jeziku bartard

Timo:

Na stadionu se okupilo 5 tisuća vježbača; uz zastave modre i zelene, a gledatelja viša od 80 tisuća

Anonim:

Hiroviti car iznio je novi plan: narod će stanovati u podzemlju i u kriptama. Pod zemnim svodovima bit će prostrana skladišta za promet velike luke

Louis:

Avanturisti i sljepari otvaraju radionice u istočnoj četvrti, premda prijevoz vodenim putovima lako uništava pokućstvo. Poznajem jednog trgovca koji se razbolio od vode

Fin:

Muškarci hodočaste prema sjenovitim mjestima u dolini. Žene visoko u brdima uzgajaju konoplju i tkaju

Elimes:

Svete su zemlje koje imaju prirodne pećine pune ptičjeg izmeta

Thomas:

Pod kamenom ilovača upila vlagu; pejzaži podzemlja umnažaju se snovima. I sve postaje veoma čudno

Anonim:

Tkalačka poduzeća sabiru bale sukna, skrenu tokove podzemnih voda

Smith:

Ona je zapravo Gioconda, vampir; više puta bila je mrtva i naučila tajne brojeva. Trgovala čudnim tkaninama, a začine i mirise donosili joj putnici s Istoka

Anonim:

Zagnetna Miss Sunshine mramor je što živi dok ga sunce ljubi; a crni lijes kad je oblaci
prekriju. Što je doista bila?

Lady Abigail:

Njezin otac proučavao je perzijske tepihe iz Ulice Stratford u Oxfordu

Zefir:

Duše, sjećaš li se kako su sjajne bile zvijezde, more se utišalo od njihova šumora

Ariel:

Da, sjećam se; vidjeh gdje među Zemljom i hladnim Mjesecom plovi brod s pulenom,
djevojačkom glavom na pramcu

Anonim:

Iznenadit ćeš se kad saznaš tko sam. Kažem li Mary, onda to jesam; Kažem li Mabel, onda
sam Mabel

Regina:

Bez imena ne postojiš. Nema te!

Solar:

U rudniku polarne svjetlosti, u mirisu bilja, u tihu razgovoru; ne mogu im odrubiti glave kad
ni tijela nemaju

Tores:

Da, ovo je dirljiv trenutak; uzgojeni na tresetištima i močvarama cvjetovi svijetlili u mraku

Vittorio:

U Ivanjskoj noći procvjetale agave: sve odbjegle duše spuštaju se s visina

Zeroh:

Na cijelom otoku ničeg doli guštera, osjetio sam kako promiču negdje u mraku

Lady Abigail:

Vilinskim plesom bosonoge žene privlače svjetlo, najbliže su svemiru

Anonim:

Tko si ti? Osjećamo se posve izgubljenima, jer uminu svjetlost

Eliza:

Dakle, Honz vas ipak nije izmislio. Kad Honz sanjari, žene su jarko našminkane, visokih potpetica, u sjajnim balonerima i gumiranim šeširićima. Ispod uličnih svjetiljaka ispijaju liker od mente, potom odlaze na predstave u mondeni kabaret hotela Hungari ili Astoria

Boeli:

Augusto i prijatelji pisali uvode za kazališne predstave, posve se prepustili zabavama

Anonim:

Čovjek je rođen kako bi imao dug i ispunjen život

Christo:

Slijedio sam zraku njihova pogleda; najniže, pri zemlji, rob je prao odsječenu Krstiteljevu glavu

Anonim:

Iz stotine iskustava sastavljen lik, jednak Ivanu iz Svete Zemlje

Erno:

Nakon nekog vremena možemo graditi i vlastita sjećanja

Lucius:

Morali su na koncu zaključiti; u terakoti antičke opeke nema ničeg doli pijeska i blatnjave vode

Paris:

Tajanstveni nemir obuzeo ljude i predmete učinio nestvarnima

Anonim:

Zemlja kao element i ne postoji; zvijezde koje vidimo možda su već davno mrtvi svjetovi

NEVIDLJIVCI

---

*Sjene se posve odvojile od tijela, ishlappelo svjetlo
u nebu... Činilo se; mulj i blato pokrenuli priviđenja
kao nova ishodišta...*

NOVI ARGONAUTI

(Tko može vladati svijetom)

Pobijedeni i pobjednik bijahu čudesno zbliženi pod srušenim zidom Augusteuma. Prevrnuti kipovi rimskih careva, znakovi boga Sunca komadaju se na kamenim štitovima; za ogradom Venera s uresima od paprati

Pohranili gusarske pečate, zlatne ukrase istopili u bezimen grumen. Hramove prekrivaju indigo modrim tkaninama, svileni vez i srebrom orubljene amulete skrivaju u plitkim trupicama; među gušterima i jeguljama

Nazivaju se *Novi Argonauti*; još nisu otkrili što ih požuruje, bezglasna je pustoš njihova progonstva

GENIUS LOCI

(U lapidariju)

Zagonetni moreplovci i dječaci s vrčevima uronili pod plijesan boje mentola .Vlažna zelen oplela razlomljene kipove i torza

Koji su u davnini trgovali moćima sad nose paprat što raste iz mrkline; njihovi preci donosili poklone Issejcima

U lapidariju tjeskobna sjena zakrila rimske putove; *Ave Cezare*; razdrobljen je carski sarkofag od porfira

Pod ruinama herme tetrarha; carski likovi od bijela kamena, okrenuti glavom nadolje
Na odore moćnih centuriona kaplje smola s borovih grana, u Aurelijevoj togi lišće lovora
Kosovi i leptiri nad reljefom Amora i Psihe, rasuta žbuka posivjela je u sjeni; čini tvarnim novi zemljovid

Napuklih leđa Atlasa podiže zidove, lagano poput snopova žita. Pomiču se dvoprezi u zidnim slikarijama, pokreću matrone čiji se osmijeh već utisnuo u tminu

Cehove zidara, klesara i kovača nadmašila mliječ rasječenih agava. U kvadratima mozaika modri cvjetovi, beskonačni prepleti bršljana

Genius loci ima lice djeteta; od kamena mu stopala, dlanovi i haljine. Prerano je ostarjelo u samoći i uzničkoj šutnji

OPISI

(*Aqua Antiqua*)

Znanci su igrali čudne igre s kolutima, čunjevima i kristalnim kuglama. Svirači na fresko slikarijama stvarali nove harmonije

Amphi forei za masline, datulje, smokve i vodu još su netaknute na dnu pjeskovite lagune. U gradiću N. nitko ne prenosi svjetlo voštanice preko zamračena trga

Kroza raspukle zidove propuhuje vjetar, raspiruje miris truleži. Iz kamenih ploča isparava muk, u šupljinama glasa se praznina

Pod crkvom more; antička sidra među sjenama. Trgovci solju, sitni zanatlije, nosači tereta; ljuljaju se na dnu zaljeva. Plima i posolica stisnuli žalost, bubre i pucaju zidovi

U preostalim ruinama ljetnikovca Livija i Agripine trusi se lišće; ptice od sedefa urasle u crvenicu što je zasula mozaike i zidove rimske villae rusticae

Na strmini prema moru grašak, rajčica i paprika; po livadi sitna bijela trava

MAGISTRALE

(Jantarna pustoš)

Gdje su Liburni ostavljali sasušene bukete cvijeća i posude pune bijela balzama, mjesečina
tvori magistrale, šuplje hridi i trjemove

U zemljanim nasipima razlaže se neznana povijest; perle s likom božice poljodjelstva

Demetre već su prozirne klice, korov ispunja staklene lampe modela Fortis

Preko ožbukanih zidova promiču sjene, podsjećaju na ljude zastale u prolazu. U brazdi pod
zemljom korijenje i gomolji mrve kamene odlomke, koji nekoć bijahu obredni žrtvenik

Na livadi Marina Josipovog, između voćnjaka i žitkih rubova mulja, još je svjetionik

Scardone. Jantarna pustoš blago miriše na jod, istrunulo lišće, i južni vjetar

Uz lukobran, zaostao u blatu, prianja oblik nepoznate tvari

NEVIDLJIVCI

(Umanjena povijest)

Daleko od obala more je zgusnuto i teško, rastaljeno srebro. U podmorju nema cesta, ne pomiču se oblaci, niti se nazire obzor obrubljen crvenim algama
Nevidljivci cijeloga života lebde između visokih, strmih stijena. Iz dubine čuju se šumovi; s muljevita dna ćurlik, rika i glasanje nepoznata roda
Bez mijene dana i noći, morske se trave granaju kao povijuše, koralji nalik pupavkama. Pod atolima i u špiljama tragovi prapovijesnih bića
Ne znam kakva to sila oblikuje podmorje; biljke i životinje crvene su. Poput kornjače s neprobojnim oklopom uspinje se tmina
Još jedna kapljica, možda najviša planina pod vodom raspukne od težine zemnog svjetla
Kopno: O, ta umanjena povijest! Zbližava živo i neživo. Od kamena i bronce velikani, usitnjeni u fugama potopljenih kastruma. Među pločama potonulih zidina odjekuju koraci urotnika
Što kazati o bogovima i herojima? Gradili su piramide i gradove na pijesku: Divno, ali tko u to vjeruje!

FATAMORGANA

(Praznik nebeskoga cvijeća)

U starim se spisima spominju jedrenjaci na čijim su palubama rastočeni neizbrisivi tragovi;
iza nulte točke horizonta lebde sjene mornara zagledanih u otajna prostranstva; legende
govore o *zvjezdanim kartama*

Nad morskom pučinom, u mjesecu travnju, pojavio se fantomski brod; fatamorgana s
imenom Corto Maltese tinjala je među dinama svemirskoga pijeska; bila je tako je prozirna
da se i more povuklo u dubinu neba, a planktoni rasuli u još sitnije čestice

Pascua Florida: prošapta u nevjerici zapovjednik don Juan Ponce de Leone; *praznik*
nebeskoga cvijeća ; u visini uzvrati jeka

NEBESKI MERIDIJAN

(Arheologija svemira)

Oslobođen sile teže, potonuli otok Antirodos, zaustavio se na morskom dnu. U tajanstvu oceana trepere prozirne stijene, naziru se zidovi s reljefima satira i dječaka, u dubini lebde antičke fibule i skupocjene geme. Posude i čaše od murano stakla rasule se u boji apsinta, brončano ogledalo uvuklo u klisku sjenu

U prosincu 1986. more je izbacilo čudno blago na zamračene obale; nasukani na plaži gradića Cocoa ostaci otoka nalikuju svemirskom brodu Challenger. Oni koji poznaju arheologiju svemira, tvrde da taj shuttle na pijesku Cocoa Beach osvjetljava nebeski meridijan; polukružni žig s natpisom *Neronij Cesares Pansiana*

PUK JE SLUŠAO VIDOVNJAKE

(Gradio se Titusov slavluk)

Iz prastarog sna, protkanog nasiljem i zdvojnošću, izlaze povorke robova. Privučeni mirisima ebanovine i malo poznatih stvari tiho razgovaraju o gorčici i širokim listovima što se namaču u amforama s vinom

Galerije Flor dovršio gradnju velebnog hrama; potom radnici popločavali ulice. U ime upravitelja Filon je davao lažna obećanja, a puk slušao vidovnjake. Neobični mesije propovijedali o apokaliptičnim vremenima. Filona je naslijedio Fest, a njega upravitelj Albib Tamo gdje su ledine još prekrive makovima, gradi se Titusov slavluk. U tijesnim prolazima između zidova, uz Orfejevu liru ponekad pjevaju demoni; očaraju divlje zvijeri, pokrenu drveće i kamenje, zaustave rijeke

Zarivši dugačke motke u crnu vodu, mjereći dubine, otiskuju se niz vodotoke. Na leđa im naleglo Nebo; mračni zavežljaj

ŽIG PIRANUSA

(Zapis o tajni)

Već dva stoljeća zagonetka je nerješiva, i još uvijek potiče maštu; što li je to: Manhu Ferkirs? Enigma posvećena Sibili ili onaj tko ostaje u sjeni? Ime ili prezime; možda naputak onima koji dolaze u prijestolnicu starodrevnih Gospodara mora

U gradu Piranusu može se pohoditi sedam svetišta, u oblicima moćnika prepoznavati drevne darove. Osluškivati kako potajno plače drvo iza rastočenih obiteljskih žigova

Ispred zidina, u tami se naziru brodovi; svjetionici koji nikoga ne usmjeravaju. Vječno usidrene, fantomske splavi, njišu se uz obalu zajedno s nevidljivom posadom; pijesak i zlokobna tama ispunjaju more

NIJEMOST

(Nedovršeno kopno)

Prvi čovjek, stigao iza Heraklovih stupova, bio je ustrajan u svojoj nijemosti. Kroz raspuklu zemaljsku ploču prenio je miris novih kontinenata. Šutljiv kao nedovršeno kopno, moćan poput oceanskih kornjača

NESTVARNO

(Tragovi boja)

Na otoku Carmorantu, blizu postaje Palimer, više se ne gnijezde ptice selice. Livade prekrrio nepoznati pigment, trava se zgušnjava u smeđi i crni enformel. U tragovima boja mogu se pohraniti samo kratke misli, neartikulirano uzbuđenje

ČOVJEK PAUK

(*Na vrhu svijeta*)

Kada je penjač iz Nice stigao do vrha tornja, približio se nebeski svod. Mjesečeva sjena skoro je nadohvat

Premda uhvaćen u mrežu oblaka, možda vidi prognane anđele, nebeske kerubine što padaju s opojnoga ruba svijeta

Koji prate raznovrsne vratolomije poznaju ga kao *čovjeka pauka*; priča se da u podnožju zračnih pustara čuje žamor astralnih glasova i množenje atoma

KRUŽENJE

(Prema čistim visinama)

Eduardo je na samome kraju svijeta susreo vodene nemani. Kroz mračna ždrijela gutale su ocean, skupa sa zaleđenom zemljom, brodovima, i čistim visinama

Na rubovima Magellanosa oštar vjetar raspuhuje pramenove polarnoga svjetla, i kopno se tanji poput njihala; Eduardo sanja prizore pradjedovskih putovanja

Ne može zaboraviti redovnike koji obitavaju na surim hridima; pjevali su među rasutim olupinama brodova, i nad ruinama zvonika

U kratkim večerima pjesme su plovile kao oblaci; bile su tako starinske kao da su ih stvarali plavi anđeli uz zvukove nebeskih orgulja

PRALUKE SREDOZEMLJA

(Zemljovid i još nemaju imena)

Dajte mi olovku, nacrtat ću granice svijeta. Zaputiti se u pustoš kakva je ovdje bila prije tisuću godina

Pred vratima pijeskom ispunjeno bespuće, ljudi se sporazumijevaju znakovima; još se ne obraćaju Suncu ni raspuklim planinama

Pristižu prvi kolonisti: egzotične ekspedicije s teretom vlažne lončarije, vonjem kožuha i zaparena sukna. Oko njih žute sjene razlivenih voda, tragovi bosih stopala

Rastresiti zemljovid i još nemaju imena, kao ni prve karte drevnih naselja. Kako nacrtati maglene obale Sredozemlja: praluke Matrus, Tobir i Mars

KARTIRANJE PODMORJA

(Dragulji iz tajnih odaja)

U polju, gdje miriše na bosiljak i lucerku, Theodor Mommsen je rekao: Pod nogama nam draguljarski kvart, od mistična svjetla sve će postati plavo. U zapadnom predgrađu radionice su nakita, stakleni balzamariji umjesto parfemima ispunjeni muljem

Dragulje iz tajnih odaja prvi je izložio antikvar Ciriak iz Ancone. Zaključili smo: Bio je to veliki grad! Na dnu mora mozaici i potonuli brodovi, antičko vježbalište usječeno u stijenu. Premda natpisi nad antičkim stubama ne spominju ime grada, za oseke naziru se dijelovi sarkofaga i ulomci skulptura. Sablasne ribe nagrízaju sjene i epitaf Aldusa Manitusu

S DRUGE STRANE ZIDA

(*U palači cara Dioklecijana*)

Ulaz u podzemni grad odista je taman: vide se samo rubovi zidina i stube što vode u mrak. U rešetkastim kutijama bijeli i crveni cvjetovi geranija, netko prolazi uz nasip, čuje se škripa vratnica

Draga gospo; mi se ničega ne bojimo! U tajanstvenu podzemlju splitske palače gusta paprat prekriva sjene mitrinskih obreda, a za ovim zidom možda je i početak Hada

Jedva primjetan prozor uzidan u vlažnu pomrčinu, zatrpani antički hodnici možda su potajni žrtvenici. U alkemičarskoj zgodi vlažna plijesan nad urušenim stubištem zakriva bijeli mozaik. U stijenu je urezano: *ovdje se žrtvovalo*

MAGLENI ANĐELI

(Kao u filmovima art noir)

Magla je došla iz mora; kao u filmovima *art noir* nestale cijele gradske četvrti. Magleni anđeli spustili se u ispražnjene trgove grada; tako prozirni jedva se doticali kamena. Prizor je potrajao nekoliko sati: reljefi ograda i balkona, urušeni kipovi i odlomci zidova, gomilali se posred ulica.

Plašt magle stvorio orijentalne vrtove. U drugoj stvarnosti, ptice obdarene govorom, glasale se u jedva vidljivim krletkama.

Oseka zaustavila brodove; daleko od obale nosači tereta pohvatali pučinske zvijezde, na utvarnim dokovima palili mutne vatre.

Tilda je stajala nepomično; magla se skupljala oko njene haljine i otežalih stopala. Činilo se da je pustinjska oaza obdarena bojama; *privedenje središta*.

ZELENO

(U tamnoj sjeni bršljana)

Flora je žena koja čezne za vlagom: sanja niske zelene živice i paprat, voli riječi što posebno odjekuju u blizini voda

Večeras osluškuje tamu. Na drugoj strani zaljeva utihnuli samostan, i crkva koju više nitko ne pohodi. Korske klupe zaklonjene granjem bršljana

Kad je obuzme tjeskoba Flora zamišlja koreografiju u zelenom: zidovi zimzelena viši su od dvadeset metara

Prekriveni sablasnim pukotinama mijenjaju se tijekom godišnjih doba. U vlažnim ljetima nalik su razgrananim zemljovidima

U rahlim sjenama mravi i sitni kukci; *zeleni pijesak pustoši*

TAJANSTVENA SVJETLA

(Putovali su modrom cestom)

Nekoć, vrlo davno, ljudi i druga stvorenja putovali su modrom cestom. Valerija, odjevena u zlatnu haljinu, predstavlja Sunce. Bazilej u kosu upleo sjajnu moć Mjeseca. Ni ribe, ni trave; odsada su bezimeni

Tajanstvena svjetla u daljinama ipak su nadnaravna bića. U snu, Leonard o tome ne postavlja pitanja; spiritist iz Luksemburga, prima poruke preko računalne mreže. Točkaste znakove i ritam besmislenih vitica pretvara u govor

KAMELEONI

(Tužnih li sudbina...)

Velike su i neobične pukotine u pamćenju Ooftyja Gootfyja, divljeg čovjeka s Bornea. Poslije zlatne groznice luta kvartovima Dubaia odjeven u krzno, glasa se životinjski

Ulicama Calcute prolaze nepoznati ljudi, razgovaraju poluglasno: zemljoradnik Moi zatočen je u kavezu već tri godine; potopljen u blatu, skoro nevidljiv

Nepoznati muškarac jede samo krumpir i čokoladu, drugi hoda samo natraške

Amalija je žena koja ništa ne baca. U pustom kazalištu kolonijalnog stila slaže besmislene štukature; papirnate vreće ispunjene smećem, predmete s kojih su davno izbrisana sjećanja. Njezine kuće bez zidova oblikuju glasovi demona

NOVI SVIJET

(Saga o povratku)

Marcus, prvi povratnik iz Velike praznine ostavio je rukopis *Novi svijet*, u kojem povezuje oblik i svjetlo

Jason je u tajnim obredima naučio razlikovati kamenje i cvijeće; postao geograf i prirodoslovac. Razmišlja o porijeklu vrsta, te kako zidove Darwinove kuće u Kentu izjedaju crvi i plijesan. Njegovim imenom nazvan je krater na Mjesecu

Andreas jasno čuje potmuli kas nepoznate vojske; vidi lica u oblacima prдавne oluje. Nazire Herodov vrč potonuo u mulj i blato prije tisuću godina. Na amforama još su nedirnute pečati

Paulo je u mjestu Coa vidio najčudniju galeriju; u skrovitu dvorištu na tisuće kipića od plavog stakla, mnoštvo figura božanstva Sunca i božice s glavom mačke

Čudesna igra privukla je Fridriha Alexandera; premda je iz Oregona vidi planine u srednjoj Aziji i Australiji, ledenjak na Grenlandu. U dolinama Južne Amerike prepoznao je biljke mesoždere. Pokušava otkriti starost svemira

PRIČA O NEBU

(Biblijska i tužna)

Nolan je uz morsku obalu gradio katedrale, katakombe, kriptе; još neimenovani prostor. Bilo je to doba kada su se prekonoc umnažali predmeti, a boje razmatale u jednakost

Kad je i more odlebdjelo u svemir, nad Zemljom proletjela sasvim mala, crna ptica. Biće Kron progovori *jezikom glazbe*: Priča o Nebu nije biblijska, već tužna

Ne sanjaj ni Raj ni Pakao; u njemu ničег osim prostranstva. Nesretan je tko u sebi nosi prazninu neba; tada Strah naraste do čudesnih razmjera

NIGDJE

(Kroz svemirske zidove)

Anselmo je opsjednut vratima i prozorima, mogućnošću bijega. Svaki ubogi čovjek stoji ispod veličanstvene nebeske kupole: Ali ja! Gledam, vidim kroz svemirske zidove

U kasno poslijepodne, dok je čistio akvarij sa zlatnim ribicama, i stric Ernest otkrio Boga. Mogao je izmjeriti težinu vlastite duše; prostirala se pred njim lagana poput tila

Mo je susreo Dafne, boginju mjesečine; vidio pepelno cvijeće što miriše na cimet

Hrabri vitez Juraj u lokvi prepozna savršeni krug Mjeseca. Anđeo iskupljenja dotakne ga u prolazu

NAPUKLI KRAJOLICI

(Putovanja, kao na početku)

Kakav veličanstven, nadrealistički prizor: Zidovi kuća i napukla stubišta gube masu, ulice izmjenjuju drvorede, a izbljedjele sjene rasprše se

Začudo, i bodri prolaznici hodaju unatrag; nešto nesputano odvodi ih na početak krajolika

Gdje su grobovi obrasli mahovinom, vlažni puteljci mirišu na gljive i korijenje smrička. Gle čuda! Smrt izgovara umilne stihove o životu, ljepoti i sretnim ljubavnicima

U VAŠEM SVIJETU

(Perpetuum mobile)

Theine Thei, lovac je na duše. Prilazi u tišini. Glasa se kao Matko, Ivan, Danijel. Kaže;
oduvijek sam bio na vašem planetu. Otimač zadnje misli s besmrtnog dna

Premda nitko ne zna otkuda dolazi *kradljivac duša*, tama njegova pogleda može se osjetiti
kao fizička tvar. Svaka daljnja pomisao o svijetu što ga odnosi Theine Thei besmisleno je
ponavljanje

ZBRAJANJE ZABORAVA

---

*Batista Baije, učeni lama i tvorac virtualne
stvarnosti, saznao je iznenada; nastupa Mabel,
zlokobna žena bez sjećanja...*

TAMA JE PUNA GLASOVA, U DUBINI MRAKA RAĐA SE BOGATI NOVI SVIJET

Iznad ruina hrama gusti rojevi šišmiša, pojave se niotkud; i – iz – šupljina u kamenju, i špilja drevnih pustinjaka rasprostiru se u valovima. Leteći šumari zacijelo su prave izmišljotine noći; nazivaju ih *mračni putnici*, čuvari daljina

More prekriva fantomske krajolike, rubom zaljeva rojevi krijesnica. Kada se duše vrate u tijela uistinu možete vidjeti one koji su hodali predjelima uz more; u mulju pustih plaža raspoznati stope stare dvije tisuće godina. Zvao se Ka, bio arhitekt ili graditelj; opisao zlokobne pustoši i čudesne gradove. I on je otišao neznano kud

Apokrifni zapisi čuvaju spomen o plemenitom Eniu Andreisu, sinu ornamentista i dekorativnog slikara. Oduvijek je volio brodove; otac mu predvodnik nebeskih lađara. Bodro smo veslali prema kopnu; usred noći čuo se prasak, kao zrna pijeska iščeznuli gradovi daleke Afrike. Za deset smo dana preplovili Sredozemno more, stigli pred palaču cara Dioklesa

Što se događalo u vrevi između zidara, tesara, klesara; jurili s jednog na drugi kraj podzemnih hodnika; i konačno; sve su dvorane preuredili u sobe za sabiranje zaborava. Po naputcima novovjekog statuta zdrobili glavu sfingi od oniksa; prebrisali gradske vedute, spalili zlatne knjige kvatročenta

Kako romantično! Znao, prepoznajem raspored prostorija, čak i mali zatvor ispod stuba; rešetka se podizala i spuštala. Okomiti žlijeb obrubljen ukrasnim astragalom; klesano uže uzidano je u susjedne zgrade

Iz careva rova, zajedno sa zapregama, ponekad galopiraju konji. Bog zna što ih prestraši? U dubini, zakrivena spremišta krijumčarene robe, a cafe-shantani zvone iz grota

Ni svjetlo voštanica ne gasi se na vječnom propuhu, samo klizi niz mračnu masu nasipa; prijanja uz tamu što ispunja dvorane pod morem, i rastače mozaike geometrijskih ukrasa

Tulio i Hera proveli noć u Spljetu; sakupljena lončarija, oslikana platna i pečati; sve što su kanili ukrcati na brod, nestalo je u vatri lučkih skladišta. Nisu razgrtali pepeo zgarišta, ostavljeni predmeti tinjali su i trovali zrak

Kažu: *zvijer tame* dolazi uz dubine! Schulz je prvi pretpostavio; pod tijeskom grada i tlo se pomiče. Nadomak sjenama žive bezimeni. Opstoje u talozima stoljeća, u sitnom otpadu preostalom iz doba voskara i suknara. Još neimenovani rastu među ruinama i spolijama, premještaju se zajedno s pijeskom iz lagune; za južnoga vjetra šumore u krošnjama palmi

U lučki grad stigla akrobatska skupina Igom; smjestili ih u prazne sobe ljetnikovca; orkestar svira zaboravljenu Woosterovu simfoniju. U tom gradu sve je lažno, i, nitko ne haje za rasvjetu. Pod zvonom katedrale nema njihala, niti je ljevač utisno žig. Nestvarna su gotička pročelja, konji na fontani, čak i topole u perivoju

Nije li to neobično; izrezivači stakla i modelari još izrađuju svijećnjake za samo 50 kruna; žene šivaju baršun za livreje, raspoznaje se mnoštvo ornamenata. U kuće se ulazi s trga; na stalku ostao nezavršeni vez te igla za čipku

Gusari su rezbarili ružino drvo, i grimizom školjaka bojali tkanine. Potvrđeno je kako su ovdje živjeli još u doba vladara Karolinga; onda su naprasno iščeznuli

Stigavši u tu pustoš, moreplovci su počeli graditi palače u maurskom stilu. Ondje sam rođen prije tisuću godina. Kad me ispuni tuga, hodam tajnim tunelom ispod grada ; premda sam sjena u dalekoj zemlji Bay

Čast mi je govoriti o prošlom životu u kojem sam bio kornjača. Već pet godina nisam kornjača; to je zaista dugo vrijeme kad morate galopirati

ZVJEZDOČITAČI

---

*Vrijeme je stalo, jamačno; bez sumnji i pitanja
možemo čuti kako padaju zvijezde...*

NE RAZGRĆI KAMENJE: MOŽDA TI SE ONO ŠTO JE ISPOD NJEGA NEĆE SVIDJETI

Okupili se svi žitom othranjeni: počelo se smrkavati, a oni prolaze glavnom ulicom. Zastaju pod platanama, visoki i mrzovoljni; nijemi i veoma ezoterični

Takve možeš sresti na svakom koraku; nekoć su radili u drvodjeljskim radionicama, na teglenicama i dokovima velikih lučkih gradova. Sanjali o visinama gdje se poništava dubina svemira, a zvijezde su nalik perlama obične bižuterije

Zapp i Fulvio ulaze u veliku čekaonicu željezničke postaje na gradskoj periferiji; bez suvišnog osvrtnja ili uspomena, zbog kojih im mogu iščupati srce

Magle i snježne oluje spuštaju se nečujno, a brzo; uz kolodvor zamišljena povijest stane u kartonski kovčeg i otužni zvuk harmonike

U pustoši barokne palače Ana, Andrea i Hegel nalaze sobu oblijepljenu tapetama sa cvjetnim uzorkom. Kroz prozorsko okno vide samo betonsku ogradu iz šezdesetih, zabačenu ulicu i prolaznike iz Sankt Peterburga

Osjetio sam tako snažno, kao i bilo što u životu, da moj svijet više ne postoji. Zadivljen sjećanjem mogao sam odabrati jednostavan i brz način ukinuća stvarnosti : Tamnu komoru! Ostajanje u prividima

Retro budućnost vjeruje u robote; kad pričaju pred kamerama, smiješe se i govore kako su sretni. Dobro došli u čudesni svijet koji ne poznaje katastrofu!

Zvjezdočitači se pretvaraju kao da ne prijeti opasnost od visokih metalnih robota; cepelini još uvijek lete preko Manhattana i Brooklynskog mosta, a lijepe plavuše nose šik šešire

Sve što se ikad prije dogodilo treba ponovno razmotriti. Događaju se misteriozni nestanci, iščezlo mnogo osoba širom svijeta

Bizarna obitelj Safamis svjedoči o trgovinama ljudima u San Franciscu U večernjim satima pojavljuje se slika boginje s porukom: Ne pucajte u kraljicu iluzije!

Pijanist Monk oduvijek se divio savršenstvu; njegova duša sačinjena je od glazbe

Posvećen Stvoritelju i saksofonist Cecilije Coltrene opisuje akorde modroga neba. Zvukovi su zrcala u koje kaplje prozirno svjetlo zvijezda

Otkad je Anđeo stvorio Manola Luja, vidio je nezamislivu ljepotu svijeta; skladao glazbu za automate, i, tvrdio kako mu je tama jedini neprijatelj

Dok je risao krajolik kakav jest, močvarno tlo i oblake u niskom letu, mjernik Florio pretvarao se u duhovnika Matijasa; kao da su istoga roda, privučeni jakom magijom luminoznih mjesta

Tri je godine radio na kartama, naučio dvjestotinjak arapskih riječi, kako bi mogao proučiti magične prostore i posve nepoznate. U težnji za savršenstvom pouzdaje se u čudesne pojave, i saznanja kojima južnjaci tumače svjetlost i sjenu; alkemiju anđela i demona

Velik je svjetlosni krug kroz koji propadaju Boschovi anđeli iz Brabanta; u padu se pretvaraju u tajanstvena i demonska bića. Ni Arkandjel Mihael, ni njegovi pomagači, ne mogu zaustaviti taj progon iz Raja. Preostat će samo pitanja, duboka i nezasitna čežnja!

Svijet, nevidljiv sa zvijezda, izravno je opisan u sjećanju; nalikuje slikama srednjovjekovnih misterija. U doba kralja Epulona stanovalo se u sigurnim i dubokim lukama, na kopnu su čuveni amfiteatri; u lagunama nadmetanja privlače mnoštvo gledatelja. Kožari, lončari i kovači prinosili žrtve svojim bogovima; iza rta Careni, gdje je bilo tajno pristanište za gusare i trgovce, sklanjali su galijune i lake brodice

U danima, dok su još vozile lađe s pomoćnim kotačem i parnim valjkom, na kopnu se počinjala graditi željeznica. Na sjeveru, pitoreskne postaje s mnogo cvijeća; obnovljene stare ulice, po šinama odjekuje klopot željeznih kotača. Računalo se i zapisivalo, bušilo u mulju, kovalo i popločavalo, sadila se stabla, isušivale močvare i kaljuže, iskorijenila groznica. Iza lučkih skladišta bruje talionice čelika i strojevi prvih cementara

Otkada Zemlja isijava prekomjernu toplinu čini se da plima nepovratno preplavljuje sjenovitu obalu. Kroz kanale, koji su prokopani za plov velikih brodova, plima u luku nanosi zelene alge. Priobalni gradovi već plutaju na splavima, carska rezidencija Dioklesova nestaje u mulju; renesansne palače bit će samo bunari puni mora

Odrasli smo na dokovima koji tonu; nakon rata slušali glazbu bebop i rhythm & blues Charliea Parkera. U nama se nešto prelomilo, iz svega viđenog želimo osloboditi zvuk. Udaralo se ključevima po limenim kutijama, mrmljalo uz pratnju grotesknog plesa. Ne

možemo se odreći svog porijekla, niti se suočiti s preostalim svijetom

Imao je trinaest godina, tek stupio u lokalnu družinu boy scouta, nakon toga zaposlio se u rafineriji šećera. Čudni pomagači oko strojeva bili su šestogodišnjaci iz zabavnog parka. Ta kičasta i suptilna bića nisu željela nikakvu estetiku; izbjegavanje misaonog postalo je smisao

Nakon bujica, nalik onima koje su naplavile Sredozemno more, mezozoička proslava bila je raskošna. U slavu Marsa plesalo se i veselilo; dan kao u južnjačkim pokrajinama koje nazivaju *kolijevkama zvijezda*

Gilda Fran više nije grad koji iščekuje kišu. U hipu se sve izmijenilo; nastao inferno. Sada zidove i ruševine nadvisuje pepeo i spaljena žbuka. Pokrenuo se pijesak; o poneku ruinu, ili glinenu posudu, spotakne se preplašena životinja

More se sužava i pretvara u pustinju golemih pješćanih krakova. Pučina postala duboka jama; na dnu plaveti otkriveni maleni skeleti zbijeni u amforama; u očima im zvijezde i pržina

Kada se pojavila nebeska pijavica vrtlog je usisao pijesak s morskoga dna; pehar od maslinova drva potopljen prije tri tisuće godina i zakriti teret obojan kobaltom

Zlosutni trubač Triton stigao na Trg bogova; spalili su hramove, zatajili obrede apatrida i kipove cara Tarkvinija, koji je naredio da se Bospor premosti sa trideset i pet tisuća brodova

Govorilo se; lažnim srebrom okitit ćemo brodove i zamesti putove tragačima. Molite se vjetrovima! Neka dođe velika oluja; imajte povjerenja u drevne zidove

Taj nebeski brodar bila je žena; nosila gnomon, temeljac za sjenu. Njezini tajanstveni gradovi trajali su vječno!

Na tresetištima izrasla čudna flora; cvjetovi vrste ferro sjaje u mraku, voda crvena od bakrene rudače

Nebo je vrvjelo šutljivim bićima, sačinjenima od mraka. Pustinjaci su ponavljali: Meni je tamnica draga, a samoća posvemašnji raj!

U oblicima njegovih fantazija postoje zamračena mjesta; crne lađe premazane katranom, sutonski događaji okruženi sumpornim parama

Kad oblak mulja prekrije plitke obale, izmiješaju se mnogi prizori i lica; s udaljenosti od

stotinu metara potonuli predmeti čine se tako sitnima. S još veće razdaljine i gradovi Mediterana nalikuju skulpturama od pijeska; prepušteni morskim plimama na kakvoj plaži Kalifornije

Taj Eugen Kohn čuje najdublje zvukove mora, što je uistinu sablasno. Pripravan proučiti zagonetke europskih gradova, Stabat Mater novog stoljeća, kazao je: Ono čega se čovjek, ili životinja, plaše samo je tlapnja. Svjetlosna prašina kojom svemir propituje taj čudesni, nedovršeni svijet

Oduvijek je netko bio pravi promatrač Mjeseca. Kada se pojavio ekscentrični Nijemac tvrdio je kako na blistavoj prašini vidi gradove, ulice i ljude. Želio je geomantiju osloboditi novih zabluda

Nakon povratka s Mjeseca vjerovali su da ih je Bog pogodio iznenada, kao munja; astronauti Edwin, Alan, James Irwin i Edgar skloni su telepatiji i spiritizmu; opsjeda ih *mjesečevo prokletstvo*

ANĐEO ZA MOJIM STOLOM

---

*Plavi kosac otkrio teleskop kojim bilježi bestjelesni
svemir... Mogu li prividi razgraničiti maštu i znanje
o nevidljivom...*

JESI LI ZNAO KAKO JE DUŠA PRAZAN DOM, MOJ ANĐELE

Često je sanjao o tome da ode na Zapad te vidi krajeve koje su nazivali *Oblakom tajne*.
Mogao je slijediti pustolovine proljetnih putovanja, projuriti između rascijepljenih zvijezda.
Jedina važna i sveta stvar u njegovu životu bila je nadrealistička slika *Utopija u modrom*

Rekavši da je zadovoljan takvim pogledom na svijet, Mikaele se otputio kroz bunilo zapadnih strana. Otišao je nadasve poletan, s nacrtom zemljopisnih postaja i crvenim kartama za yocker igrice; sve do trenutka kad je odlučio zauvijek otići na more

Činilo se kako njegova mokra kosa samo podsjeća na divljinu; sve nadalje bit će zarobljeno u tjesnacima gdje kretanje ne jenjava, niti prestaje

Iz nepoznatih razloga umnažaju se glasovi s brodskih pramaca, vrištanje razmažene dječurlije, žamor putnika i zvukovi priobalja

Za tim stolom slegli se kontinenti; iduće pokoljenje nije razumjelo ornitologe, niti je u Lorettu moglo zamisliti kakvu čudotvorku.

Nevjerojatne daljine bešumno poglele na stol, zbile se u pljesnivi ugao drvenarije. Mirisalo je na piljevinu i alat odložen poslije zamornog posla

Daleki rođaci iz Bronxa znali su za velike karavane prema mističnom Istoku, i tajanstvena putovanja Marka Pola. Nisu voljeli doba u kojem su živjeli; činilo se, zauvijek će hodati uz turobne zidove. I kad izađu iz grada, duh antipustolovine lako prione uz njihovu tjeskobnost

Tomasina Disopra žuri na sastanak s galebima. Počelo je kišiti. Svaka kaplja crna je rupa u kojoj borave oni koji ništa ne govore; kilometri i kilometri vode

Kakvog li zaprepaštenja, zbog manjka boje iščezle i najbliže stvari. Tjemena okrenutog prema zvijezdama, Marino Dor strmoglavio se u razmočenu zemlju

Budi se božanstvo mora; neka nova bića ne pripadaju smrtnima, niti žele hodati. Jamačno lebde, u potrazi za mjestom gdje je moćnik vrškom sjene zgazio zmiju; koja odsada puzi kao zločinac, prisiljena na uzmak

Nazvan je Pagard, jeka neprozirnog doba; polubog koji drži nebo, a Zemlju će zauzdati

mrakom. Kada se naposljetku planet odvojio od beskonačnosti u prvim botaničkim knjigama Pagard se spominje kao vrsta korova

Ernesto je volio ptice, najstarijim zanatom smatrao uzgoj pjevica i ptičarstvo. Divio se kosu i sjenici, raspoznavao svaki cvrkut za živicom. U Dalmaciju je vjerojatno doputovao prije desetak godina, bio uvjeren kako ptice ovamo dolijeću sa svih četiriju strana svijeta, a vrijeme u hipu dostiže savršenstvo

Jedva vidljiv za ljude, asteroid nazvan Mathilde poput zrcala je; pluta u mlazu sunčeve svjetlosti. Večer je bila tamnoplava, kao nikad ranije. Lagano i bez zvuka posljednja je svjetlost hlapila iz mora. Možda su i anđeli zaboravili disati od tolike ljepote i ganuća

Noć i dan razdvajali se pod zaštitom neke više sile; visoko u atmosferi oblaci suhih i ledenih čestica odvojili se od neba; u zrakama mjesečine zvjezdani letači, kondori širokih krila

O slavna budnosti! Gdje ćemo sutra pronaći snagu blata i trstike? U rubnim vrtovima rasipaju se obasjanja i spoznaje

Neka je hvala zvijezdama, na najvećoj želji čovjeka za nesputanim prostorima, na čudesnoj zrelosti vjetra i gustoći oblaka. Neka je hvala nebeskom moru, gdje vladaju radosni nemiri; razlozi rasta drveća i leta ptica. Zahvalni smo na slobodi stvorenja iz bajki, koje nitko ne poznaje bolje od onih što motre niske predjele

Izis je moja sjena! Njezin sjaj na noćnom nebu mogao je biti poput moćne zvijezde. Vidjela se tek nekoliko sekunda, možda pola minute, i to je bilo dostatno

Kada je devetog dana lastavica krilom zaklonila Sunce zatamnilo se kao u kakvom nostalgičnom kabaretu *Teatro Paradiso*

Pjevač Roca Matínez najavio melankolični fado, i objasnio kako pjesma govori o ubojstvu koje se dogodilo jednog jutra u blizini riblje tržnice, gdje još miriše po vapnu za bijeljenje zidova

Hodala je takvim korakom kao da odmata nevidljivi šal; pamtila tamnosmeđe tonove Madrida, lepršavi modernizam Mediteranu bliske Barcelone, radost na licima posjetitelja Cirque de Soleil

Priče o nemogućem spoju mača i magije izvodi opsjenar američkog stila, hermetičar Megisto. Egzotični pripovjedač najavljuje fantazije o mutantima i preobrazbama u ljubavi

Stotinu djece Ramzesa II. i stotinu djece azteškoga kralja Nazahualpilija ovisni su o prošlosti
čovječanstva. Njihov otisak u genima, svemirski je određen kodeksom stare civilizacije

Koji voli citirati Bibliju, i ponavlja kako Ananda na sanskrtu označava blaženstvo, hvaljenu je
moć stekao kao izdanak drevne prošlosti

S. Hunubka, vlasnik farme kikirikija i lanca prodavaonica sode, bludniči samo u srcu; za
njega kažu da je čovjek budućnosti

Sanjajući o velikim pothvatima, u težnji da stvori čovjeka po Božjem liku, Richard Seed tvrdi
kako će kloniranjem ostvariti beskonačnost

Očekivao je da ga netko, ili nešto, oslovi iz mraka; duh pustolovine ili smrtonosne zgrade.
Neka ga okupi, obujmi, i učvrsti događaj o kojem se priča i u dalekoj Argentini

Težak i gust u apsolutnoj ljepoti, sakriven u noćnim morama gdje vjetar raznosi rojeve
komaraca; nad pustopoljinama samo je Mjesec pouzdani jahač

Nad tornjevima krilati zmajevi lako se uzdižu, kao da je tu posljednji, čudom preostali, metar
tla

Zar se mijenja raspored planeta? Nakon velikih oluja, koje će izbrisati svaki sadržaj, nebeski
svod postat će Šagrenska koža

Vaš sam, pomalo trivijalno uskomešan, i prepun intimnosti; razgovori se udaljavali u magli

U gradu gdje počinje pustinja, samo moć kakvu imaju šamani nad Sibilama, uzdigla je vlast
vrste Xiurd. Po legendi začinj se kao meduze ili mravlje ličinke

Kada je, s obje strane velikog zida, zabranjena igra mah-jong, gonetali su proročanstva
vještih crtačica, potajni strah nižih slojeva

Slijepi gatar pokazuje pouzdanje u divlje životinje; vjeruje u mineralni svijet koji se na svom
prvom putovanju kotrlja u kućama zodijskih

Iz dinastije O nije poznato vladarsko ime, samo znak škorpiona koji predstavlja kralja

Kad je zatražio da mu dovedu krasopisce, umijeće ukrašavanja glinenih zdjelica bilo je na
vrhuncu

Moglo se čuti kako vjetar lahoru nad poljanama, dok konjanici nadiru prema pristaništu Mah Thang; zatečeni jetkim mirisima tamjana, okupljaju se u tijesnim i blatnjavim ulicama

Južno od Nila uspijevaju ječam i pšenica. Od gustog mulja oblikuju se zigurat opeke. Nađen je i prvi kipić žene izrađen od kosti, te figura ribe iz doba prije sfingi i faraonskoga blaga

Dok su se još klanjali pločama Neba i Zemlje, vrhunac umijeća uzorite Go bila je moć nad glazbalom quin; obrednim, skoro zanosnim duhom, ona svira najmiliju citru

U dvorištu narančasti lampioni, miriše na suton i sjene. Suho cvijeće i obojane svijeće isparavaju u čudesnim tonovima

Portreti Fayouma, slikani na drvenim pločama, prikazuju rimske muškarce, žene i djecu. Uz njih su i pozlaćene posmrtno maske, sarkofazi ukrašeni faraonskim simbolima; hijeroglifi kopirani s egipatskih grobova

Premda je Rim sa zavišću gledao na Etrušćane, i njihove plodonosne ravnice, čudno je što se opeka s pečatom Adfietti našla u plodnoj delti Narone; sačuvana je u zbirci Moskovita

Podjednako su neobični i žigovi Sabdi na amforama, oznake Coeli sa žućkaste tegule, biljeg Fae s bazilične opeke. Jedini preostali natpis Cai ispisan je udubljenim slovima na tegulama s mnogo crvenoga zrnja

Čuvari pečata i znamenja prišli nam nečujno. Visoki ljudi, bijele puti i plave duge kose, nose brončane kacige s rogovima; to ih čini još višima. Čuje se i lajanje njihovih golemih pasa

Ja, Patrick; grješnik i običan seljak, prezren od mnogih, pretvorio sam noć u dan; u snu vidio čovjeka imenom Victoriu, čuo mnoge glasove iz blizine Focludske šume, pokraj zapadnoga mora

Đakon Calpurnius, sin Potitusa, svjedoči o njegovim čudima: Prolazio je kroz zidove; jeleni što ih vidite na proplancima svečeva su družba

U dugom razdoblju sretnoga života Kralj vilenjaka naučio je krčiti šume, sijati i presađivati biljke, plijeviti korov, kositi travu i žeti žito

Zasužnjen vlastitim nesnom nije zaboravio teško kamenje, gmizave crve što ga promatraju iz rupa, guštare i ponekog pauka u crnoj gomili

Bez sumnje i dvorac Elsinor gutaju oblaci; umjesto Sunca nad glavama stanovnika visi

cirkular električne pile

Ognjište dalekog sjevera zamračena je vizija vatre, mjesto u kojem vladaju zlokobni elementi, a prikaza Hamletova oca opsjeda zemne duše

Prijatelju, koji si učitelj, satima pričaš iz kakva se drveta izrađuju najbolje lutnje. Rođenima u ovoj godini nude se crvene vrpce, i oni ih nose oko pojasa za sreću. Teško je reći kako je to način pobune protiv svijeta

Moreplovci iza rta Horn govorili: Samo veliki gospodari, božanski Dioskuri mogu pronijeti svjetlo zvijezda i vijenac atleta. Pred visokim zidovima, tik uz goropadne oceanske valove, i neznancima su spominjali vitešku braću

Moglo se čuti kako vjetar nadire s pustopoljina i ledenih ravnica, iz sablasnih rudokopa salitre i prokopa koje proždire polarna trava

Koji su doputovali do glavnog skladišta žitarica, pokazivali su prezir prema zemnim užicima. Nisu ni znali da mogu otploviti i preko zemaljskih rubova

Kada su plimni valovi potopili obale sjevernog Pacifika, i posljednji od rajskih otoka nestao je u magli

Dok nam oštro kamenje para kožu, a tama razdire srca; naše duše lete. Rasipaju se u visinama i postaju zvijezde

Mnogolika povijest poznatog nam svijeta, zbila se poput tattoo zmijske na koži okorjela moreplovca

A potom, mogu vam reći, za nekoliko trenutaka sve je izbljedjelo, iščeznulo; rasulo se poput stakla kojim udaraš o zid

Razbudili se među duhovima, jedva se oslobodili demona i utvarnih žitelja. Ne pritišće nas realni oblik, podatak o gradnji, nikakva legenda

Hodamo kroz snove, i vjerujemo u nevidljivo!

Gordana Benić

Rođena 1950. u Splitu. Diplomirala književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zadru, te završila poslijediplomski studij književnosti u Zagrebu. Zastupljena je u brojnim domaćim i stranim antologijama suvremenog hrvatskog pjesništva. Njezina poezija prevedena je na desetak stranih jezika, a knjiga *Kovači sjene* (izbor iz poetskog opusa) objavljena je 2014. na francuskom jeziku.

Objavila je 14 poetskih zbirki i jednu knjigu publicistike: *Soba* (poezija, 1982), *Kovači sjene* (poezija, 1987), *Trag Morie* (poezija, 1992), *Dubina* (poezija, 1994), *Laterna Magica* (poezija, 1998), *Balada o neizrecivom* (poezija, 2003), *Godina Sfinge* (publicistika, 2003), *Unutarnje more : izabrane pjesme* (izbor i pogovor Zvonimir Mrkonjić, 2006), *Svijet bez predmeta* (poezija, 2007), *Banalis Gloria* (poezija, 2009), *Oblik duše* (poezija, 2011), *Palača zarobljenih snova : imaginarni putopisi* (poezija, iz: Triptih o Dioklecijanovoj palači u Splitu, 2012), *Palača nezemaljskih snova : psihogrami* (poezija, iz: Triptih o Dioklecijanovoj palači u Splitu, 2013), *Palača svjetla i sjene : kozmogrami* (poezija, iz: Triptih o Dioklecijanovoj palači u Splitu, 2014), *Nebeski ekvator* (poezija, 2015).

Nagrade: Tin Ujević, nagrada Društva hrvatskih književnika za knjigu poezije *Laterna Magica* (1998); Vicko Andrić, konzervatorska nagrada Ministarstva kulture za novinarski opus o Dioklecijanovoj palači u Splitu (2000); Goranov vijenac za cjelokupni poetski opus (2014).

Biblioteka Online

knjiga 128

Gordana Benić

Svijet bez predmeta

© 2016 Gordana Benić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

© Domagoj Lozina

ISBN 978-953-345-481-8 (HTML)

ISBN 978-953-345-482-5 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-483-2 (PDF)

ISBN 978-953-345-484-9 (MOBI)

Prvo izdanje

Književni krug, Split, 2007.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba.**

